

Coronavirüs pandemisi ve obsesif kompulsif bozukluk: Bir olgu sunumu
Coronavirus pandemic and obsessive compulsive disorder: A case report
Burcu Eser¹

¹Tokat Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Tokat

Sorumlu Yazar

Uzm. Dr. Burcu ESER

Tokat Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Tokat

E-mail:

brctrn623@gmail.com

Özet

Coronavirüs salgını çeşitli fiziksel problemlere yol açmanın yanı sıra gerek hastalığın bulaşması yoluyla gerek pandemi sürecinde yapılan duyurular, alınması beklenen önlemler ile akıl ve ruh sağlığı üzerinde de olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Süreç içinde ruhsal hastalık tanısı olan kişilerin semptomları yoğunlaşabilirken ilk kez bu dönemde tanı alan kişiler de bulunmaktadır. Bu çalışmada, yakınmaları ilk kez pandemi döneminde başlayan ve tanı alan bir obsesif kompulsif bozukluk olgusu sunulmuştur. Hastanın öncesinde herhangi bir yakınması yok iken pandemi döneminde işlevselliğini anlamlı derecede etkileyecek boyutta obsesyon ve kompulsiyonları başlamıştır. Fakat hasta belirtilerini pandemi döneminde alınması gereken önlemler, uygulanması gereken davranışlar olarak değerlendirmiştir, çevresindekileri benzer davranışları sergileme konusunda zorlamıştır. Yakınları tarafından muayeneye getirilen hastanın ayaktan takip ve tedaviye yanıt vermemesi üzerine yatırılarak takip edilmesi gerekmiştir. Çalışma ile mortal seyir gösterebilmesi nedeniyle fiziksel etkilerine odaklanılan COVID-19'un, akıl ve ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamak amaçlanmıştır. Aynı zamanda kişilerin pandemi dönemi önlemlerini ruh sağlıklarını koruyarak sürdürülebilmeleri konusunda ruh sağlığı alanında çalışanların destekleyici tutumlarının faydalı olabileceği belirtilmek istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coronavirüs pandemisi, ruh sağlığı, obsesif kompulsif bozukluk.

Abstract

In addition to causing various physical problems, the coronavirus pandemic also has negative effects on mental health, both through the transmission of the disease and the announcements made during the pandemic, the precaution expected to be taken. While the symptoms of people with a diagnosis of mental illness may intensify during the process, there are also people who are diagnosed for the first time during this period.

In this study, a case of obsessive compulsive disorder whose complaints started and diagnosed during the pandemic period is presented. While the patient did not have any complaints before, the obsessions and compulsions that would significantly affect the functionality started during the pandemic period. However, the patient evaluated the symptoms as the precautions to be taken during the pandemic period, the behaviors that should be implemented, and forced the people around them to exhibit similar behaviors. The patient, who was brought to the examination by his relatives, had to be followed up by inpatient because he did not respond to outpatient follow-up and treatment.

It is aimed to emphasize that the effects of COVID-19 on mental health should not be ignored, which focuses on its physical effects due to its mortal course. At the same time, it was wanted to state that the supportive attitudes of mental health professionals can be beneficial for people to be able to continue the pandemic period precaution by protecting their mental health.

Key words: Coronavirüs pandemic, mental health, obsessive compulsive disorder

Giriş

Coronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19) , Dünya Sağlık Örgütü tarafından 30 Ocak 2020'de uluslararası öneme sahip bir halk sağlığı acil durumu ilan edildi ve böylelikle hayatlarımıza modern zamanlarda benzeri görülmemiş bulaşıcılığı ve kontrol edilemezliği ile COVID-19 salgını girmiş oldu (1,2). COVID-19'un klinik özellikleri, asemptomatik durumdan şiddetli akut solunum sıkıntısına ve çoklu organ disfonksiyonuna kadar uzanmaktadır. Fiziksel sağlığa olan değişken etkilerinin yanı sıra süreç içinde alınan önlemler günlük yaşamlarda ve çalışma faaliyetleri üzerinde ciddi etkiler oluşturmaktadır (1). İnsanlar sürekli düzenli el yıkama, hijyen, yüz maskeleri ve eldivenler gibi kişisel koruyucu ekipmanlar kullanmaları yönündeki uyarılara ve medya aracılığıyla korkutucu haberlere maruz kalmaktadır (2,3). Birbirinden farklı tahminler, hastalığın tanı ve tedavisinin belirsizliği, yetkililerin çelişkili mesajları ise sürecin bir diğer zorlayıcı yanındır (4). COVID 19 ile yaşamlarda gerçekleşen değişiklikler, hastalık seyrinin belirsizliği, kişilerin karantinalar nedeniyle yakınlarından ayrı kalmak zorunda olmaları, hatta kimi yakınlarını kaybetmeleri toplumda psikolojik sorunlara yol açabilecek duygusal tepkileri açığa çıkarmıştır (5). Kişiler kendilerinin ve yakınlarının sağlık durumu ile ilgili sürekli olarak tedirginlik duyuyordu ve bu durum akıl hastalıkları açısından risk teşkil etmektedir (6). Bu hastalıklarından biri artmış endişenin etyolojisinde önemli bir yere sahip olduğu

bilinen obsesif kompulsif bozukluktur (7). Obsesif kompulsif bozukluk (OKB), obsesyon denen istenmeyen ve sıkıntı veren düşünceler, imgeler veya dürtüler ve/veya kompulsiyon denen obsesyona bağlı ortaya çıkan, sıkıntıyı azaltmayı amaçlayan, katı kurallara göre tekrarlayıcı olan davranışlar veya zihinsel eylemlerle karakterizedir. Yaşam boyu yaygınlığı genel popülasyonda kabaca %2'dir (8). OKB'nin ana semptom kümelerinden biri bulaş obsesyonu ve yıkama kompulsiyonudur. Bulaş obsesyonu olan kişiler, bir enfeksiyon hastalığıyla temas etme olasılığı hakkında endişelenerek, potansiyel kontaminantlardan kaçınma (belirli yüzeylere dokunmamak veya sosyal temasları azaltmak gibi) ve/veya farklı türde zorlayıcı yıkama davranışlarına (örneğin, aşırı uzun duşlar almak veya saatlerce ellerini yıkamak) başvurabilirler. Salgınla başa çıkma yolları olarak önerilen sık el yıkamak diğer insanlarla ve belirli yüzeylerle mesafeye dikkat etmek yönündeki tavsiyeler OKB semptomlarıyla uyusmaktadır ve bu ilişki, COVID-19'un OKB ve ilgili bozuklukların gelişmesine yol açabileceğini düşündürmektedir (2). Biz de bu öngörüğü destekleyecek bir veri olarak takip ettiğimiz bir vakayı sunmak istedik.

Olgu Sunumu

Kırksekiz yaşında erkek hasta, evli, bir ilçenin köyünde eşi ve çocukları ile yaşıyor, inşaat işçisi olarak çalışıyor.

Daha önce herhangi bir psikiyatrik yakınması olmayan hastanın ilk başvurusu haziran 2020'de yakınlarının talebi üzerine oldu. Görüşme esnasında hasta bir yakınması olmadığını söylüyor, herkesin aslında kendisi gibi davranması gerektiğini düşünüyordu. Yakınlarından alınan

kendisinin de desteklediği öyküye göre yakınmaları pandeminin ülkemizde görüldüğü mart ayında itibaren başlamıştı. Hastalığa yakalanma ya da yakınlarına bulaştırma korkusunu yoğun olarak yaşamının ardından bulaş ihtimalini azaltmak için hiçbir yüzeye dokunmama, nesnelere eline alamama, yemek yemekte zorlanma, eline alması gerektiği için sigara içmeyi bırakma, evden dışarı çıkamama ve bu yüzden çalışmayı bırakma, ev halkı dışında kimsenin evine gelmesine izin vermeme, ihtiyaç halinde alışverişe gidememe ve ailesinin marketlere girmesine engel olma, evin önünden insanların geçmesinden rahatsızlık duyma, kapı aralarından geçememe, her gün banyo yapma ve 1 saatten önce banyodan çıkamama, sık ve tekrarlayıcı biçimde el yıkama, diğer aile bireylerini el yıkama ve duşa girme konusunda zorlama yakınmaları mevcuttu. Hastanın özgeçmişinde hipotiroidi tanısı vardı ve soygeçmişinde özellik yoktu. Ruhsal durum muayenesine bakıldığında; hasta görüşmeye ilgisizdi, kapıya yakın ve ayakta duruyordu, yaşında gösteriyordu, giyimi mevsime ve sosyoekonomik duruma uygundu,

yorgun görünüyordu, ellerinde çatlaklar dikkati çekiyordu, konuşması sorulara kısa yanıtlar verme şeklindeydi, istemli dikkatini sürdürmekte zorlanıyordu, düşünce içeriğinde bulaş ile ilgili obsesyonlar baskındı, duygudurumu ve duygulanımı depresif ve anksiyözdü, psikomotor retardasyonu göze çarpıyordu, içgörüsü kısıtlıydı. Alınan öykü ve yapılan muayene neticesinde hastanın tanısı obsesif kompulsif bozukluk olarak değerlendirildi. Tedavisine sertralin 50 mg/g ile başlandı ve 1 ay sonra kontrole çağrıldı.

Kontrolde geldiğinde yakınmalarının devam ettiği, beslenmesinin bozulduğu, kilo kaybı olduğu, işlevselliğinin azaldığı ve iç görüsünün olmadığı göz önünde bulundurularak yatırılarak takip edilmeye karar verildi.

Yatışının ilk günlerinde çoğunlukla odasında vakit geçiriyor, ortak alanda bulunmaktan kaçınıyordu. Yemek yemek konusunda direnç gösteriyordu. Sürekli ellerini yıkama ihtiyacı hissediyordu. Eğer karşı koyduğu durumlara maruz bırakılırsa bunaltısı yoğunlaşıyordu.

Bireysel görüşmeler yapıldı, psiko eğitim verildi, tedavi dozları ayarlandı. Tedricen doz artırılarak sertralin 200 mg/güne çıkıldı. Tedaviyi güçlendirmek için aripiprazol 5 mg eklenip 10 mg/güne çıkıldı.

3 haftalık takip sürecinde haftada bir olmak üzere üç defa uygulanan yale brown ölçek puanları 34, 20, 14 şeklinde idi. Yakınmalarının gerilemesi, servis içi uyumunun artması, iç görünümün gelişmesi, beslenmesinin düzene girmesi üzerine taburculuğu planlandı.

Taburculuk sonrası kontrollerde ilaç uyumu iyi idi, artan yakınması olmamıştı, beslenmesi düzenliydi, çalışmaya tekrar başlayabilmişti, eve alışveriş yapabilmeye başlamıştı. Banyoda kalma süresi kısalmıştı ancak özellikle işten eve gelince ellerini uzun süre yıkaması ve dışarıdayken diğer kişilerin eşyalarına dokunamaması sürüyordu. Takiplerine devam edilen hastanın tedavisi sürdürülüyor, Kalıntı belirtiler için maruz bırakma yöntemi ile ödevler veriliyor.

Tartışma

Obsesif kompulsif bozukluğun kesin nedeni bilinmemekle birlikte etiolojisinde genetik ve çevresel faktörlerin etkileşiminin rol oynadığı düşünülmektedir (9). Pandeminin başından bu yana OKB tanılı hastaların obsesyon ve kompulsiyon şiddetinde; özellikle de bulaş obsesyonlarında yüksek oranda kötüleşme gözlenmiştir. Televizyon, radyo ve sosyal medya üzerinden sürekli felaket haberlerinin verilmesi, hijyen önerileriyle birleştiğinde hassas gruplar için ve özellikle önceden bulaş obsesyonları olanlar için riskli bir durum ortaya çıkarmıştır (10). Mevcut veriler ışığında yapılan çalışmalarda, önümüzdeki dönemde COVID-19 enfeksiyonu ile ilintili olarak OKB vaka sayısında artış olabileceği belirtilmiştir (2).

Bu sunumda COVID-19'un OKB için tetikleyici bir faktör olduğuna değinmek amaçlanmıştır, pandeminin OKB semptomlarını yoğunlaştırdığını gösteren çalışmalara ilave olarak yeni tanı konan OKB olgularının da varlığına dikkat çekilmek istenmiştir.

Literatüre bakıldığında Almanya'da OKB hastaları ile yapılan bir çalışmada hastaların %72'sinin COVID-19 nedeniyle semptomlarında kötüleşmeler olduğu saptanmıştır (11). Pandemi

sürecinde yeni tanı alan OKB hastaları ile tedavisi süren OKB hastalarını karşılaştıran bir çalışma ise her iki grupta da semptomların yoğunlaştığını saptamıştır (12).

Kanada'da yürütülen bir başka çalışmada COVID-19'un OKB prevelansını arttıran bir faktör olduğu vurgulanmıştır (3). Yine İtalya'da yapılan bir çalışmada madde

kullanımı ve OKB tanılarındaki artışın, COVID-19 pandemisinin özellikle kırılğan ve hassas bireyler üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle olduğu sonucuna varılmıştır (13).

Sonuç olarak sunduğumuz bu olgu, literatürdeki pandemi ve OKB ilişkisini inceleyen çalışmaları destekler niteliktedir. COVID-19 süreci fiziksel sağlığın bozulmasına yol açmakla beraber ruhsal açıdan da toplum üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Özellikle ruh sağlığı çalışanları olarak pandemi önlemleri ile karışabilecek nitelikteki obsesif kompulsif belirtilere daha dikkatli yaklaşmamız gerektiğine vurgu yapılmak istenmiştir.

Kaynaklar

1. Talevi, D., Socci, V., Carai, M., Carnaghi, G., Faleri, S., Trebbi, E., ... & Pacitti, F. (2020). Mental health outcomes of the CoViD-19 pandemic. *Riv Psichiatri*, 55(3), 137-144.
2. Fontenelle, L. F., & Miguel, E. C. (2020). The impact of COVID-19 in the diagnosis and treatment of obsessive-compulsive disorder. *Depression and anxiety*.
3. Abba-Aji, A., Li, D., Hrabok, M., Shalaby, R., Gusnowski, A., Vuong, W., ... & Agyapong, V.I. (2020). COVID-19 pandemic and mental health: prevalence and correlates of new-onset obsessive-compulsive symptoms in a Canadian province. *International Journal of Environmental. Research and Public Health*, 17(19), 6986.
4. Pfefferbaum, B., & North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. *New England Journal of Medicine*, 383(6), 510-512.
5. Ge, F., Wan, M., Zheng, A., & Zhang, J. (2020). How to deal with the negative psychological impact of COVID-19 for people who pay attention to anxiety and depression. *Precision Clinical Medicine*, 3(3), 161-168.
6. Lu, W., Wang, H., Lin, Y., & Li, L. (2020). Psychological status of medical workforce during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study. *Psychiatry research*, 288, 112936.
7. Suñol, M., Martínez-Zalacaín, I., Picó-Pérez, M., López-Solà, C., Real, E., Fullana, M. À., ... & Soriano-Mas, C. (2020). Differential patterns of brain activation between hoarding disorder and obsessive-compulsive disorder during executive performance. *Psychological medicine*, 50(4), 666-673.
8. Chakraborty, A., & Karmakar, S. (2020). Impact of COVID-19 on obsessive compulsive disorder (OCD). *Iranian journal of psychiatry*, 15(3), 256.
9. Gerentes, M., Pelissolo, A., Rajagopal, K., Tamouza, R., & Hamdani, N. (2019). Obsessivecompulsive disorder: autoimmunity and neuroinflammation. *Current psychiatry reports*, 21(8), 1-10.
10. Dong, Z. Q., Ma, J., Hao, Y. N., Shen, X. L., Liu, F., Gao, Y., & Zhang, L. (2020). The social psychological impact of the COVID-19 pandemic on medical staff in China: A cross-sectional study. *European Psychiatry*, 63(1).
11. Jelinek, L., Moritz, S., Miegel, F., & Voderholzer, U. (2021). Obsessive-compulsive disorder during COVID-19: Turning a problem into an opportunity?. *Journal of Anxiety Disorders*, 77,

102329.

12. Nissen, J. B., Højgaard, D. R. M. A., & Thomsen, P. H. (2020). The immediate effect of COVID-19 pandemic on children and adolescents with obsessive compulsive disorder. *BMC psychiatry*, 20(1), 1-10.

13. Capuzzi, E., Di Brita, C., Caldiroli, A., Colmegna, F., Nava, R., Buoli, M., & Clerici, M.

(2020). Psychiatric emergency care during Coronavirus 2019 (COVID 19) pandemic lockdown: results from a Department of Mental Health and Addiction of northern Italy. *Psychiatry research*, 293, 113463.

